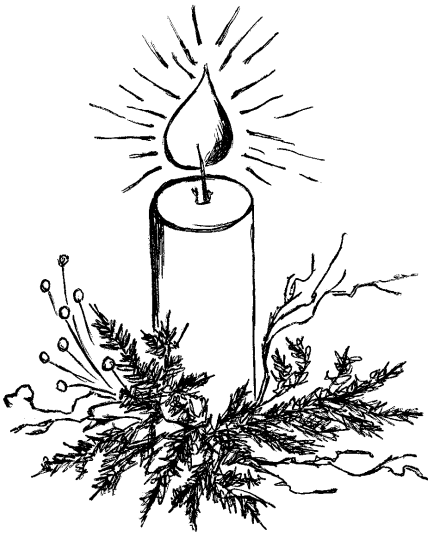

ZPRAVODAJ

č.119

*Mnoho štěstí, zdraví
a pohody ve vašich
domovech i zahrádkách
v novém roce 2011*

leden 2011

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Zuzana Holancová (zuzana.holancova@centrum.cz),

Jitka Knížková (j.knizkova@centrum.cz), Soňa Neumannová a Dana Velebová

Kresby: Marie Tvrdková

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek

Tisk : Zdeněk Misík

Internet: www.czsos.cz/hortiklub

Ledový květ

*Hledte, jak ve větru
táhnoucím nad řekou
taje led :
vlna, jež tryská mřížovým ledu –
není to první jarní květ ?*

(Verše psané na vodu)

Bílý měsíc

Unavená večer složím ráda hlavu na bělostný polštář, přikryji se bílou peřinou a spím.

Ale ráno se zase ráda probudím do nového dne.

I příroda se oddává spánku. Stromy už dávno odhodily svoje listy, květiny už dávno odkvetly a semena z nich už dávno roznesl vítr do všech stran. Všechno se uložilo k zimnímu spánku.

Ten trvá déle než ten náš noční spánek, ale všichni v celé přírodě si potřebují odpočinout.

A tak je přece nejlepší se přikrýt bílou peřinou. Ta všem dodá teplo a přírodě i později jarní vláhu, tolik potřebnou k dalšímu probuzení.

Pod bílou peřinou se přece tak dobře spí, i tak dobře probouzí!

Proto přivítejme sníh i na naší zahradě. Je to vlastně trojjedinný zdroj užítku:

První – ke kmenům stromů přihrnujeme všechnen možný neznečištěný sníh, který pomalu z jara odtává a voda se tak postupně dostává do půdy a ke kořenům, kterým bude prospěšná v jejich jarním probouzení.

Druhý – vrstva sněhu zmírní v zimě prudké poklesy teploty a tím chrání kořeny před mrazem.

A třetí – je zpomaleno rašení a tím zmírněno nebezpečí omrznutí pupenů listových i květních.

Tedy v celku – sněhová pokrývka způsobí, že země tolik nepromrzá a rostliny z ní mohou přijímat vláhu.

Tak, prosím, ještě musíme chvíli vydržet, než se dočkáme prvních bílých třešňových květů.

A přece se najdou první nedočkavci, kteří už pod sněhem při prvních slunečních paprscích netrpělivě vystrkují své bílé hlavičky – sněženky a čemeřice. A jistě i další, které teď zrovna nevzpomenou.

Ještě k té čemeřici. Obvyklým chytákem je otázka, jakou barvu má čemeřice černá. Ale my už asi víme, že květ má sněhově bílý (černá se jmenuje pro černý kořen). Čemeřici se také říká „zimní růže“. Podle legendy se praví, že jedna

pastýřka chtěla přinést nějaký dárek a v tom uviděla malý trs bílých květin, osvětlený paprskem měsíčního světla.

Zkuste si dát bílé květy čemeřice do stříbrné misky a dýchne na nás i v teple domova ta chladná krása zimní krajiny. Jak tak sedíme doma u kamen, rozhlížíme se kolem sebe. Z adventní výzdoby už nezbylo nic a po Třech králích ani z té vánoční. A tak jak zase vyšperkovat náš domov? Je přece bílý měsíc, tak zkusme vše bílé a bude to korespondovat i s krajinou. Tak nejdříve bílý ubrus, ten vánoční je jistě už dávno vypraný. Bílé květiny (v prodejní síti se jistě předhánějí s nabídkou bílých květů některým z nás možná rozkvetla i bílá orchidea), dále se dostanou i nabělené větvičky keřů, pár bílých koulí z vánoční výzdoby a plamen bílé svíčky vše slavnostně prozáří. Bílá kytice je inspirována barvou měsíce ledna, kterému se od nás na východ opravdu říká bílý.

A tak uprostřed té bílé nádhery můžeme čekat na jaro, které nás zase obklopí svými barvami a vůněmi.

Nebojte se, dozajista to bude už za chvíli!

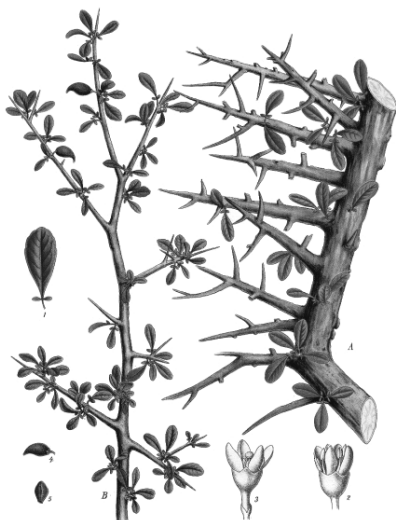
S. Neumannová

Víte co je to myrha?

Myrha byla jedním z darů tří králů malému Ježíškovi spolu se zlatem a kadidlem. V bibli se píše, že měla pomoci Kristu při tišení jeho smrtelných ran před uložením do hrobu. Smíšená s vínem mu byla podávána ještě před smrtí na kříži. Pro nás zůstává součástí typické vánoční vůně, ale až do 17. století skoro nikdo nevěděl, jak vlastně vypadá.

Jedná se o přírodní pryskyřici, kterou roní kůra myrhovníku pravého neboli balzámovníku myrhového nebo podobných druhů z řádu *Burseraceae*. Je to nízký stromek nebo keř s bělošedou kůrou, který má bílé kvítky. Pro jeho habitus jsou typické hustě propletené trnité větve se špičatými konci, řidce pokryté drobnými trojčetnými listy nepravidelného tvaru. Po zaschnutí na vzduchu se z pryskyřice tvoří červenohnědé nebo hnědozlaté slzičky (hrudky). Botanický název je *Commiphora myrrha*. Roste jen na málo místech světa – na západním pobřeží Arábie, v přední Indii, ve východní Africe. Doma je však v Somálsku a východní části Etiopie.

Myrha se od pradávna používala do kadidel a parfémů, při balzamování a vykuřování. Ve starověku to byla pohřební rostlina, která se k vykuřování zapalovala při obřadech a jako mast provázela mrtvá těla při odchodu na onen svět. Pro svou typickou vůni se přidávala i do vína. Platilo se za ni víc, než činila její váha ve zlatě. V době „Tří králů“, tedy na počátku našeho letopočtu, byla myrha sedmkrát cennější než zlato (dnes ji můžete koupit za cca 700 Kč/kg.).

Commiphora myrrha (Nees) Engl.

V rámci lidového léčitelství se myrha používala zejména na svalové bolesti a do hojivých náplastí na revma. Myrhu znali i staří Číňané jako mo yao, používané k hojení ran a stimulaci krvetvorby. Obsahuje totiž účinné silice, díky kterým má i desinfekční, protinádymavé a relaxační vlastnosti. Podporují také vykašlávání hlenů a cirkulaci krve. Slovník britský herbář *British Herbal Compendium* zmiňuje blahodárné působení myrhy zejména při bolestech v krku a angín a při léčbě zánětů kůže. Ve Francii je schválena aplikace myrhy k úlevě od překrvení nosních sliznic, které často doprovázejí běžné chřipky či infekce úst a krku. Myrha se také přidává do Fernet Branca, jemuž dodává nezaměnitelnou aromatickou hořkost. Také je používána v různých mastech a léčivých přípravcích a může se dávat na oděrky a jiné menší kožní defekty. Pro své adstringentní (stahující) účinky se využívá při zánětech dutiny ústní a hrtanu. Tinktury myrhy bývají přidávány do nejrůznějších léčivých prostředků určených k ošetřování zubů, do ústních vod a mastí. Výborné jsou také při léčení ústních infekcí jako je gingivitida, hnisavé výtoky či boláky. Dalšími indikacemi k použití myrhy jsou katary dýchacích cest, jako např. faryngitida, sinusitida či furunkulóza.

V současnosti se myrha přidává do mastí, hojivých balzámů, zubních past či ústních vod a parfémů. Je to obvykle směs různých druhů pryskyřic ze stromů rodu *Commiphora* a *Balsamodendron*. Její jméno myrha je odvozeno z hebrejštiny – murr nebo maror – hořký.

Ale myrha především nádherně voní – jako Vánoce.

P.S.: A ještě něco: Myrha byla také v řecké mytologii dcerou kyperského krále Kinyra a jeho manželky Kénchreidy.

J.Knížková

(převzato z internetu - Wikipedia)

Navrhujeme novou zahradu

Několik stručných rad, jak by měl vypadat návrh vaší nové zahrady.

Dokončujete stavbu rodinného domu a rozhodli jste se založit novou zahradu. Potřebujete prostor, kde se budete dobře cítit vy, vaše rodina, děti a třeba i váš domácí mazlíček.

Tak jako jste nezačali bez projektu stavět dům, neměli byste také zahradu zakládat bez předem promyšleného plánu. Jenom tak dosáhnete toho, že dům i zahrada budou v budoucnu tvořit jeden celek. Je tedy dobré oslovit zahradního architekta.

Návrh zahrady rodinného domu by měl obsahovat:

Kompoziční schéma

Na základě vašich představ požadavků a reálných možností vzhledem ke stávající situaci vzniká první studie budoucí zahrady, která zohlední např. polohu a velikost pozemku, klimatické a půdní podmínky, vyřeší provozní požadavky a vztahy aj. Do konečného návrhu by měl zahradní architekt zpracovat postupně všechny změny, které vyplynou z diskuzí nad předběžnou studií. Kompoziční schéma v půdorysu vám dává celkovou představu o prostorových nárocích jednotlivých rostlin a ostatního vybavení zahrady. Bez této promyšlené koncepce je většinou nemožné vytvořit působivou a hlavně funkční zahradu.

Osazovací plán

K vlastní výsadbě rostlin slouží osazovací plán. Měl by být zpracován v takové podrobnosti a kvalitě, aby bylo možné provést založení zahrady i vlastními silami. Barevné výkresy bývají pro jednoduchost nejčastěji v rastru 1 krát 1 metr a obsahují také seznamy, počty a eventuelní spony vysazovaných rostlin. Podle potřeby na něm bývají detaily, např. jednotlivých trvalkových záhonů, skupin stromů, úprava přechodu trávník – záhon, ukotvení dřevin a pod.

Seznam rostlinného materiálu

Veškeré rostliny, které jsou navrženy pro novou zahradu, by měl obsahovat seznam rostlinného materiálu. Rostliny bývají v seznamu řazeny pro názornost v několika skupinách, např. jehličnany, listnaté stromy, opadavé či neopadavé listnaté keře, trvalky, růže, letničky aj.

Za pořadovým číslem rostliny, které musí odpovídat označení v osazovacím plánu, je uveden latinský a český název, doporučená velikost při výsadbě, celkový potřebný počet, cena za kus a celková cena za všechny skupiny. Tato kalkulace nákladů na rostlinný materiál vždy vychází z aktuálních nabídek a ceníků zahradnických firem. Návrh by měl být zpracován vzhledem k dostupnosti jednotlivých rostlin na našem trhu.

Technologie a náklady na založení

Tato část by měla obsahovat detailní popis postupu při výsadbě navržených rostlin a zakládání trávníku. Jednotlivým činnostem musí odpovídat ceny z aktuálního Katalogu popisů a cen stavebních prací. Dostanete tak představu o celkových nákladech nutných k založení zahrady.

Součástí návrhu by mělo být také několik pohledů (podklad pro konzultaci, kompoziční schéma, opěrné zídky, osazovací plán, návrh trvalkového záhonu apod.).

J.Knížková

Jedovaté dřeviny

Ve svém okolí se setkáváme s nejrozmanitějšími rostlinami, jejichž plody nebo jiné části mohou být jedlé, léčivé ale i jedovaté. Jen dřevin se na našem území pěstuje asi 400 rodů v téměř 15 000 druzích a jejich kultivarech, z nich nezanedbatelná část obsahuje ve svých orgánech více či méně nebezpečné toxické látky.

Ačkoliv podle statistik nejsou otravy rostlinami příliš časté ani u dětí, nelze nebezpečí podceňovat zejména tam, kde se plody podobají jedlému ovoci či zelenině, a to tím spíše, že jedovaté rostliny se běžně vyskytují ve veřejné zeleni a někdy i dokonce i v zahradách škol a mateřských školek.

Jedovaté dřeviny nejčastěji používané v zahradách i veřejné zeleni:

Jalovec chvojka klášterská (*Juniperus sabina*) – jehličnatý keř poléhavého vzrůstu, jehož plody, jehličí i větévky jsou prudce jedovaté. Jehličky a větvičky po rozetření nepříjemně pryskyřičně páchnou a chutnají hořce palčivě po kafru, proto volně žijící zvířata ji nespásají.

U člověka šest kapek čistého oleje z chvojky způsobí těžkou otravu, projevující se zejména zvracením, krvavými průjmy, záněty ledvin, v konečném stavu otravy se dostávají křeče, postižený upadá do bezvědomí a umírá, na pokožce jed způsobuje silné dráždění s nekrózami až do hlubších vrstev.

Tis červený (*Taxus baccata*) – stálezelený jehličnan, jehož veškeré části, kromě sladce chutnajících dužnatých míšků, obsahuje jedovatý taxin. Tento jed je nebezpečný zejména rychlým vstřebáváním trávicím ústrojím, již krátce po požití jedovaté části rostliny se objevuje zvracení, bolesti žaludku s průjemem a křečemi, poruchy srdeční činnosti a krevního oběhu, dýchací potíže a smrt nastává selháním srdce. Jed je nebezpečný pro člověka (zejména děti mohou při požívání míšků rozkousat i jedovatá semena v nich obsažená) i zvířata, u ptáků se jedovaté účinky taxinu neprojevují.

Zerav (*Thuja*) – velmi často v zahradách vysazované jehličnaté stálezelené stromy či keře, jejichž všechny části jsou jedovaté. Otrava jedem z thuje

(thujonem) se projevuje zevně podrážděním pokožky, vnitřně těžkým podrážděním žaludku a střev, křečemi, poškozením jater a ledvin.

Bez hroznatý (*Sambucus racemosa*) – nazývaný také bez červený podle barvy svých plodů obsahuje v semenech látku dráždiví sliznice, způsobující nevolnost, zvracení, průjmy, bolesti břicha, hlavy a závratě. Podobně se projevuje otrava způsobená požitím většího množství nezralých plodů bezu černého.

Bobkovišeň lékařská (*Laurocerasus officinalis*) – stálezelený listnatý keř nebo strom dorůstající výšky až 6 m, jehož všechny části jsou jedovaté. Účinnou látkou je kyanovodík, který se uvolňuje postupně, takže organismus jej většinou stačí vyloučit. Příznaky otravy jsou: zvracení, průjmy, zčervenání obličeje, vzrušení, bolesti hlavy, závratě, zesílené dýchání, spavost až ztráta vědomí.

Břečťan popínavý (*Hedera helix*) – stonky, listy i bobule tohoto oblíbeného stálezeleného popínavého keře obsahují saponiny, hederin a další látky. Otravy černými, modře ojněnými, tvrdými, hořce chutnajícími bobulemi mohou vyvolat zvracení, průjem a křeče, u dětí až s možnými smrtelnými následky. Pro nepoživatelnost plodů k nim však dochází jen zřídka.

Cesmína ostrolistá (*Ilex aquifolium*) – stálezelený stromek nebo keř, dosahující výšky až 5-6 m, s charakteristickými kožovitými, vlnitě zprohýbanými a vykrajovanými listy, které jsou na obvodu ostře ostnitě. Barvu na povrchu mají leskle tmavozelenou a ze spodu světle zelenou. Plody v plné zralosti jsou korálkově červené, kulovité až vejčité peckovičky, které na větvíčkách přečkávají zimu. Listy i plody obsahují jedovatý alkaloid a při požití většího množství plodů hrozí zejména dětem nebezpečí otravy. Ta se projevuje zvracením, silnými průjmy a ospalostí.

Janovec metlatý (*Sarothamnus schoparius*, dříve *Cytisus schoparius*) – je 0,5 – 2 m vysoký keř, který v květnu až červnu výrazně žlutě kvete a plody, černohnědé lusky, obsahují četná semena. Jeho jedem je alkaloid spartein, v malých dávkách působí dráždivě na dýchací centrum a zrychluje srdeční činnost. Ve větším množství působí tlumivě. Příznakem otravy je průjem, bolest břicha, zvracení a křeče, po požití většího množství slabost, studený pot, rozšířené zorničky, poruchy srdečního rytmu.

Kalina obecná (*Viburnum opulus*) – keř až 4 m vysoký, jehož plody obsahují hořčinu viburnum, saponin a třísloviny, které mohou podráždit sliznici v žaludku a střevech s následkem zvracení a průjmu se sklonem ke kolapsu. Otravou nezralými plody, lákajícími svou šarlatovou barvou, jsou ohroženy především děti. Podobně působí i plody **kaliny tušalaj** (*Viburnum lantana*).

Lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*) – je keř 30-150 cm vysoký a patří mezi naše nejedovatější keře! Jedy jsou obsaženy ve všech částech rostliny, otravy se nejčastěji objevují u dětí v důsledku pojídání zářivě červených

poloprůsvitných plodů – peckovic, které vzhledem připomínají rybíz. Jsou ovšem hořké a pálivé chuti. Účinky jedů se projevují ve styku s pokožkou a sliznicemi zčervenáním, otoky, puchýři a po požití nastává pálení v ústech, slinění, otoky rtů a sliznice, dále nevolnost, kolikové bolesti břicha, zvracení a průjem, někdy také krvavé bolestivé močení, v konečném stadiu otravy slabost, bolesti hlavy, závrať, zvýšená teplota, těžký dech, zrychlený puls a v kolapsu smrt. Jako smrtelná dávka pro dítě se udává požití 10 – 12 plodů. A i při lehkých otravách dochází k nevratnému poškození ledvin.

Pámelník obecný (*Symphoricarpos albus*) – plody tohoto opadavého, 1-2 m vysokého keře, jsou velmi oblíbené mezi dětmi jako tzv. bouchací kuličky. V těchto bílých bobulích, dozrávajících postupně od září do listopadu, je však obsažena kromě saponinu další, dosud zcela neprozkoumaná látka, způsobující podráždění, případné záněty pokožky a sliznic. Požití plodů vede ke zvracení a průjmu, větší množství ke zmatenosti až bezvědomí.

Ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*) – plody tohoto keře jsou oblíbenou potravou ptáků, všechny části u nás velmi rozšířeného keře však obsahují kromě jiného glykosid ligustrin. Otrava se projevuje žaludečními a střevními potížemi se silným zvracením, průjmy, křečemi a ochrnutím krevního oběhu. U dětí byly po požití černých bobulí zaznamenány dokonce smrtelné otravy.

Štědřenec převislý (*Laburnum anagyroides*) – až 7 m vysoký keř nebo stromek, zvaný zlatý děšť, upoutává svými zlatožlutými květy v převislých, 10 - 20 cm dlouhých hroznech na stopkách asi 12 cm dlouhých. Semena dozrávají od července a jsou uložena v luskách podobných fazolím. Všechny části obsahují jed – alkaloid cytisin – v semenech je ho nejvíce.

Půl až jednu hodinu po požití se objevuje nevolnost, zvracení, silná žízeň, křeče, bolesti hlavy, pocení, kolaps krevního oběhu, škrabání svalů a také halucinace a blouznění.

Otravy se nejvíce vyskytují u malých dětí, které sají sladký nektar z květů. Udává se, že k otravě stačí 5 květů nebo 3 – 4 plody.

Vlochyň bahenní (*Vaccinium uliginosum*) – malý, max. 1 m vysoký keř s hnědými okrouhlými větvičkami a modře ojíněnými plody podobnými borůvkám. Je však celkově větší. Požití plodů (větších než borůvka), které obsahují bezbarvou šťávu sladkokyselé chuti, způsobuje nevolnost, zvracení, závrať, otupělost až stav narkomanie.

Jedovatých dřevin se vyskytuje hodně, připomeňme alespoň ještě tyto:

Brslen evropský (*Euonymus europaea*), jmelí bílé (*Viscum album*), krušina olšová (*Rhamnus frangula*), rojovník bahenní (*Ledum balustre*), mahonie cesmínolistá (*Mahonia aquifolium*), ptačí zob (*Ligustrum vulgare*), řešetlák počistivý (*Rhamnus cathartica*), trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), vistárie čínská (*Wistaria sinensis*), zimolez pýřitý (*Lonicera xylosteum*), zimostráz vřdyzelený (*Buxus sempervirens*) a dále některé druhy rodů mamota (*Kalmia*), kustovnice (*Lycium*), pěnišník (*Rhododendron*) a škumpa (*Rhus*).

J. Knížková

Užitečný nebo neužitečný?

Téměř celý život tráví v podzemí. Umí vyhloubit kilometry chodeb, kde sbírá potravu i vychovává mladé. Obvykle nemá modré kalhotky, ale heboučký sametový kožíšek. Přebytky jeho snažení nemohou zahrádkáři obvykle vystát. Ale on ve skutečnosti zahradě velmi pomáhá. Proto si zaslouží naši ohleduplnost i uznání.

Vládce podzemí

Druhé jméno krtek – evropský – vystihuje i jeho výskyt. Krtek (*Talpa europaea*) je rozšířený v mírném pásmu celé Evropy, od Britských ostrovů po řeku Ob na Sibiři. Na jihu Evropy štafetu přebírá krtek slepý, který má očka překryté kůží tak, že opravdu nevidí.

Krtci jsou zařazeni do řádu hmyzožravců podobně jako ježci či rejsci. Do čeledi krtkovitých patří ještě další rody, které našemu krtkovi na první pohled moc podobné nejsou - například podivuhodný vychuchol pyrenejský a povolžský, který vypadá jako velký rejsek s chobůtkem a žije ve vodě. Unikátní vzhled má také severoamerický krtek hvězdonosý, jehož rypáček lemují 22 růžových výrůstků jako bizarní hvězda. Výrůstky jsou velmi citlivé a obsahují dokonce čidla elektrického napětí. Ovšem i náš obyčejný krtek je tvoreček vskutku pozoruhodný...

Podzemní města a krtčí hrady

Krtek je k životu v temném podzemí dokonale přizpůsoben. Je mistr v hrabání dlouhých tunelů. Jejich síť se rozprostírá pod pastvinami, poli a ruderálními plochami ale také pod ošetřovanými zahradami a parky. Méně mu vyhovuje velmi písčité půda, kde se mu tunely zasypávají. (Ale k tomu musím podotknout, že ačkoliv mnoho let jezdím na chalupu do pískovcové oblasti u Kokořína, i tam se v té písčité půdě krtci skvěle adaptovali.) Zato v hlinité a jílovité půdě vytváří krtci síť trvalých tunelů, které mohou být až 150m dlouhé a nacházejí se v rozličných hloubkách. Řada z nich vede blízko pod povrchem, kde je pro ně nejvíc potravy. Při nízkých teplotách ale krtci sestoupí hlouběji jako ostatně i jejich potrava.

Tytéž stabilní chodby mohou krtci používat po celý život, a dokonce i po více generací. V síti tunelů se nacházejí kulovité komůrky, které slouží k odpočinku, spánku i výchově mláďat.

Hnízda si krtci budují alespoň v půlmetrové hloubce a pečlivě je vystylají rostlinným materiálem.

Krtci pochopitelně nemají kromě písků rádi ani plochy podmaččené, ale dovedou si i s tím poradit. V případě nutnosti si v nich budují vyvýšené pevnosti, takzvané krtčí hrady. Vypadají jako obří jeden i více metrů vysoké velké krtiny. Uvnitř se zase v labyrintu chodeb skrývá hnízdní komůrka, napojená na tunely a

další komůrky v podzemí. Zajímavé je, že lze odlišit tunely samčích a samičích. Rovné dlouhé chodby si budují samci a nepravidelnou klikatou síť zase samice.

Dokonalý norník

Krtci bývají 11–16 cm velcí (měřeno bez ocásku, ten má asi 3 cm). Váží tak okolo 70 až 128 gramů. Jejich tělo je válcovité a tak ideální pro hrabání v podzemních chodbách. Samci jsou o něco větší. Srst je sametově černá, ale vzácně se vyskytují i albiní. Hustý kožíšek odolává chladu, vlhku i zemině, kterou si razí cestu. Srst se tím velmi opotřebovává, tak proto línají až 4x do roka. Není pravda, že krték nemá oči. Oči jsou plně vyvinuté ale malé, skryté v záhybech kožešiny. Chybí mu jen ušní boltce, které by mu při norování překážely – zvukovod chrání jen malý kožní záhyb. K hrabání mají krtci podivuhodně přizpůsobené přední končetiny, které mají v říši savců zcela nezvyklou polohu a podobu. Jsou vytočené tak, aby sloužily jako lopaty. Jejich účinnost zvyšují široké dlaně a pět prstů se silnými drápy, které ještě na straně palce přidává kostička (tzv. kost srpovitá). Navíc jsou končetiny umístěny nikoliv pod tělem, jak je to u čtyřnohých běžné, ale více po stranách. Proto se krték může lépe odpichovat od stěn tunelů, ovšem na rovině působí jeho pohyb značně neohrabaně. Přesto dovede vyvinout poměrně velkou rychlost i nad zemí a také velmi dobře plave. Potok ani řeka není pro něj překážkou. K ražení tunelů má na rypáčku ještě jeden dárek od paní přírody. Je to speciální kostička, která vyztužuje rypáček a srostlé některé krční obratle v jeden celek. Krtci se dožívají 2,5 – výjimečně 5 let.

Tunel jako past

Krték ve svém podzemním království nezná den a noc. Čtyři hodiny spánku střídají čtyři hodiny, kdy hledá potravu. Živí se nejrůznějšími bezobratlými živočichy. Tunely tak slouží jako past a krték jednoduše projde svůj revír a posbírá, co mu tam napadalo. Kromě žížal slupne jakýkoliv hmyz, larvy, kukly nebo vajíčka. Dokonce nepohrdne mláďaty hrabošů nebo hryzců. Na zimu si dělá zásoby ve vyhloubené komůrce a aby se mu potrava nezkazila, skladuje ji živou, ale larvám a žížalám zkušeným kousnutím do hlavy způsobí ochrnutí. Ve své spížirně tak může skladovat až stovky žížal, protože má náročný metabolismus a denně spotřebuje velké množství potravy. Pokud ovšem do jara svoji zásobu žížal nespotřebuje, žížale nervové centrum zregeneruje a odleze.

Opatrný soused

Krték je samotářské a teritoriální zvířátko. Jeho území může mít 300, ale také 3000 m².

Pohybuje se obvykle jen na svém území, které si značkuje močí a registruje tak území cizí. Při střetu krtků v podzemí dochází i k boji, ale krtci se raději šarvátkám vyhnu.

Čas mláďat

Časně z jara zatouží samotářští krtci po samičkách. Padnou tak hranice teritorií a jdou patrně po vůni, kterou vylučují pachové žlázy samic. Urazí tak až 10 km dlouhou cestu. Volí již vyhloubené tunely, ale pokud je nenajdou, razí si nové.

Krtci mají jeden, nejvíce dva vrhy ročně. Mláďata se rodí okolo druhé poloviny dubna. Každá samice porodí 2 – 7 holých a slepých mláďat po měsíční březosti a další měsíc je kojí. Stále je opečovává a hlídá, pouze na 2 hodiny denně se vydá za potravou. Pokud ji něco v hnízdě vyruší, přestěhuje je jinam. Odstavená mláďata se ještě 1-3 týdny zdržují v blízkosti hnízda, ale pak se rozprchnou hledat si svůj revír. V této době se dostanou i na povrch a jsou tak snadnou kořistí dravců. Mezi jejich nepřátele patří káně, sovy, krkavcovití ptáci, lasičky, lišky, ale především zahrádkáři a automobilisté.

Krtek v zahradě

Je pravda, že krtky láká rozlehlá a čerstvě obdělaná půda, protože jim zde jde norování jak se říká dobře od packy. Mohou tak poškodit kořínky vzházejících rostlin. Ale již zakořeněné ohrozit nemohou – právě naopak – přivádějí k nim vzduch. Ale na zahradách je tato újma spíš zanedbatelná. Zahrádkáře spíš trápí krtince, které vznikají po pilné krtčí činnosti a oni je vytlačí ze svých chodeb obvykle na jejich nejvytámanější trávník či záhonek. Přítomnost krтка v zahradě ale indikuje zdravou půdu plnou života, přičemž krtci kromě žížal zkonzumují i mnoho zahradě škodlivého hmyzu a to obvykle ještě v jeho larválním stadiu. Chodby také půdu dokonale provzdušňují. Nezaslouží si tedy od nás trochu větší shovívavosti?

Krtčí substrát – kvalita zadarmo

Pokud jsou krtince na místě, kde nás tolik neruší, je nejlepší je nechat. Pokud je zlikvidujeme, zamezíme tak přístup vzduchu do krtčích chodeb a krtek přispěchá zavalený otvor obnovit. Tak mohou přirůst další krtince. Ale pokud v tom místě žádoucí hromádky opravdu nejsou, jako uprostřed již zmíněného námi pečlivě t'amaného trávníku, pak je lépe je shrabat a využít. Jedná se totiž o dokonale zpracovanou, kyprou zeminu, kterou je radost použít na záhony nebo do květináče. Každý, kdo se o tom sám přesvědčil, shání na sázení do truhlíků právě tento materiál. Vřele doporučuji!

Co krtky odradí

Pokud nás neobměkčí ani krtek v modrých kalhotkách, ani báječná zemina na květiny, můžeme zkusit některé elektroakustické odpuzovače krtků a hlodavců. Je to asi jediný humánní způsob, jak krтка přesvědčit, že zrovna váš trávníček nebo zeleninka nejsou to „pravé ořechové“. Ale různé přístroje mají různou kvalitu a je nutné vyzkoušet, který u vás zabere. Existuje už také se solárním napájením, kde se nemusíte starat o baterii. Improvizovat se dá i s láhví bez dna zapíchnutou hrdlem do krtčí díry. Vítr na ní trochu pohvizduje, a tím krтка plaší. Nebo na tenkou bambusovou tyčku dát PET láhev, při větru zvučí a také plaší. Údajně také krtek nemá rád společnost pryšce křížmolitého (skočcového) *Euphorbia lathyris*, jehož aroma jim není příjemné.

Tak to by v tom byl čert, aby se ten krtek nepřestěhoval (nejlépe k sousedům)!

J.Knížková

Když na Štířině zlátlo listí

Velmi krásným obdobím je podzimní čas, když jako poslední pozdrav nad odcházejícím létem se rozzáří barevné listí domácích ale především cizokrajných dřevin. Tuto nádhernou atmosféru jsme zažili 18.zářím 2010 na zámku Štířin a v přilehlém zámeckém parku, kde průvodcem byl náš milý známý Dr. Václav Větvíčka. Bývalý ředitel Botanické zahrady PŘF UK působí v současné době na Štířině jako vedoucí správy parku a zhostil se role průvodce se svým osobitým humorem a fenomenálními znalostmi nejen zdejší flóry.

Štířin je částí obce Kamenice a zmínky o něm jsou doloženy od r. 1395, kdy z původní tvrze se rozsáhlými přestavbami a úpravami díky svým majitelům stal objekt pozdně barokním sídlem s mohutným schodištěm do čestného dvora tvořeného bočními křídly, k nimž je připojena kaple, kterou jsme také navštívili a kde nám V. Větvíčka o historii zámku vyprávěl.

Zahradní průčelí zámku má francouzské schodiště zdobené vázami od prof. Suchardy a alegorie Jaro, Léto, Podzim a Zima pochází z dílny Matyáše Brauna.

V r.1822 získává panství Štířin se zámkem kníže Rohan a v r.1831 hrabě Nostic-Rheinek, během jeho působení došlo ke stavebním úpravám. R. 1870 kupuje panství František Ringhoffer z Kamenice. Jeho rod usedlý v Čechách od pol.18.stol., povýšený na titul barona, vlastnil zámek do r. 1945. V r. 1985 došlo na 12 ha ploše zámeckého parku k odborné obnově, kde vidíme, jak citlivě se dají do původní kompozice včlenit nové prvky tak, aby nebyla narušena památná hodnota tohoto parku, který se dnes zařadil na přední místa mezi historické zahrady.

Poutavým vyprávěním nás V. Větvíčka seznámil s historií golfu, neboť sám F. Ringhoffer, milovník tohoto sportu, čerpal znalosti od anglických gentlemanů a sám se stal v r. 1931 prvním předsedou Československého golfového svazu. S velkým citem pro krajinářský detail bylo vybudováno toto hřiště, které vyniká svoji romantickou krásou uprostřed dominantních dřevin.

Naše procházka a vyprávění začaly pod asi 150-200 let starým převislým bukem nesoucím jméno Čestmír.

Z původních dřevin se zachovaly pouze některé druhy, k nimž patří javor tatarský, jedlovec kanadský, některé duby, buky a habry. Park byl dosázen novými dřevinami, jehličnany a listnáči i keři. Bylo vysázeno 1 200 rododendronů a více než 500 azalek. Obrovský sortiment rododendronů je v současné době zastoupen 120 kultivary, byl získán díky spolupráci s Botanickým ústavem AV Praha a Výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasného zahradnictví v Průhonících. Není možno opomenout, že právě zakladatel průhonického parku Emanuel Sylva –Tarouca na konci 19.stol kompozici zámeckého parku také ovlivnil.

Z jehličnatých stromů stojí za povšimnutí jedle sibiřská, jinan dvojlaločný a metasekvoje čínská a borovice Jeffreyova. Z listnatých stromů červenolistý javor, některé buky a bříza s bílou kůrou. Jednou z nejnápadnějších dřevin jsou

javory, jejichž listů se zbarvuje až do ruda a nepřeborné množství tvarů listů jednotlivých druhů přináší s podzimem velká překvapení. Krátké zastavení u zámeckého rybníku, na jehož hladině byl vybudován vodní altán, dokazuje že nově vybudované zavlažovací kanály dostatečně zásobují nově vysázené dřeviny a rododendrony.

S těmito krásnými dojmy jsme ukončili procházku zahradou a ještě jsme si krátce prohlédli interiéry zámecké budovy, kde jsou konferenční prostory, sály Salmův a sloupový, v nichž probíhá cyklus koncertů Sukův Štířin.

Zakončením tohoto odpoledne byla autogramiáda V. Větvičky u příležitosti jeho nově vydané knihy „Poutník okouzlený rodnou zemí“ nebo posezení při kávě některých zúčastněných členů v domě Atis.

H.Pavlíková

Z kroniky Hortiklubu (pokračování)

Završením všech zájezdů, výstav a společných vycházek v r. 2007 bylo předvánoční aranžování s Míšou Lorkovou a shlédnutí jejích krásných vánočních výstav, které rádi navštěvujeme.

Prvními setkáními v r. 2008 byly přednášky v sekci Krásná zahrada, kde přední odborníci předávali zasvěcené informace o utváření krajiny a výběru rostlin při zakládání vlastních zahrad. Mnoho z těchto poznatků je zachyceno na fotografiích a díky dnes již dostupné fotografické technice promítáno na setkáních.

Ještě před tradičním jarním setkáním v březnu 2008 jsme popřáli při sobotním setkání v únoru 2008 k významnému životnímu jubileu dr. V. Větvičkovi. Sdílel nám co vše z životních okolností přispělo k jeho lásce k botanice, dendrologii a okrasnému zahradnictví, kterému se v současné době ve Štířině věnuje. Přinesl sebou i tyto své publikace, z kterých jsme vybírali:

Moje květinová dobrá jitra

Moje vzpomínková dobrá jitra

Moje růžová jitra

Něco pro zahřátí duše

A ve spolupráci s fotografem Janem Rendekem publikaci Vltava.

Stromy a keře

Evropské stromy

Letničky a dvouletky

Trvalky a růže

Rok 2008 byl také rokem jubileí některých našich členů: A. Krejsová, ing. Pícha, J. Řeháková, ing. Tikal, H. Sýkorová, ing. Sedláček, ing. Šulda.

V dubnu jsme se opět zúčastnili výstavy Narcis 2008 v Lysé n. L. Expozice byla vyplněna rostlinami z řad našich odborníků a přátel manželů Pečenkových, J. Melicharové, B. Skřivánkové a dalších a velice se návštěvníkům líbila.

V květnu jsme zahájili zájezd do západních Čech, oblasti Plzeňska. Navštívili jsme město Manětín ve kterém se nachází zámek, který je právem nazýván barokní perlou západních Čech. V prostorách zámku je věnován velký obraz Marii Gabriele Lažanské, mecenášce zámku, která především milovala umění.

Vznikla tak umělecká díla od malířů a stavitelů jako Jana Blažeje Santiniho, J. Jiřího Hesse a dodnes jsou dochována. Měli jsme velice příjemnou a historie znalou průvodkyni zámeckými interiéry, které jsou vybaveny stylovým nábytkem té které doby a vyvolávají atmosféru ze života šlechty a jejich osudů.

Pozvání jsme přijali k návštěvě zahrady manželů Sedláčkových ve Mšeci, která obzvláště v této době hýřila barvami rozkvetlých rododendronů, skalniček a botanických druhů květin, jejichž druhové partie jsou rozloženy tak, že dávají vyniknout např. lewisii, hořcům a vlhkomilným rostlinám u jezírek s kapříky. Př. E. Sedláčková díky svým zkušenostem se zahradní architekturou dotváří zahradu stále k větší dokonalosti a obdivu. Neopomene při tom přípravu a servírování dobrého jídla a pití v přátelském posezení.

O měsíc později v červnu jsme jeli na výlet do severních Čech a přijali pozvání na chalupě př. B. Německé v Křížanech, u které jsme již také byli a nemělo to chybu. Cestou jsme navštívili zámek Hrubý Rohozec u Turnova, který je kulturní národní památkou a patří tudíž českému státu. Cestou z Turnova jsme navštívili Dlaskův statek z r. 1716. Lidové umění venkova minulých století je zachováno v dřevěných chaloupkách, kterých v tomto kraji pod Ještědem je k vidění více a mnozí majitelé se o dřevěná stavení náležitě starají. Měli jsme štěstí, neboť v tento den soudobí řezbáři na nádvoří statku předváděli své výrobky a bylo možné je sledovat i při práci. Zájemcům, hlavně z řad dětí, vše ukazovali a vysvětlovali. Toto ušlechtilé poznání práce se dřevem, ze kterého naši předkové museli vyrábět vše potřebné pro domácnosti i hospodářství, naštěstí přetrvalo dodnes. S těmito dojmy a se zastávkou v krásné liberecké botanické zahradě jsme výlet ukončili příjemným posezením s pohoštěním na rozsáhlé, vzorně upravené zahradě a chalupě př. Německé v okouzlujícím kraji pod Ještědem.

H.Pavlíková, kronikářka

KLUBOVÝ ŽIVOT

Zápis z podzimního setkání členů Hortiklubu 20.11.2010

1. Zahájení a přivítání všech přítomných - seznámení s programem (Knížková, Holancová)
2. Zprávy jednotlivých sekcí (výlety Řeháková, aranžování Heřmánková)
3. Zpráva hospodářky klubu H.Sýkorové, také o tom, že ČZS ruší jarní výstavu Narcis v Lysé nad Labem z úsporných důvodů.
4. Hortiklub poděkoval odcházejícímu předsedovi P.Šuldovi za jeho dlouholetou činnost v čele klubu. Funkce předsedy zatím není obsazena, práci si mezi sebou rozdělily místopředsedkyně, jednatelka a hospodářka klubu.

5. Od 10 hodin se konala beseda s výtvarníkem M.Patříčným „Kus dřeva ze stromu“.Tuto zajímavou besedu autor provázal nejen milým povídáním o jeho práci se dřevem, ale také hrou na kytaru a svými vtipnými texty. Na závěr jsme si mohli také zakoupit jeho publikace.
6. Na závěr setkání promítla př. Melicharová záběry z výletů a akcí Hortiklubu.

Zapsala J.Knížková

SEKCE KRÁSNÁ ZAHRADA

Program na jarní běh sekce Krásná zahrada:

8.1.2011	8 ³⁰ hod.	Ing.U.Blažková: Sbírký botanické zahrady v Průhonicích – historie a současnost
	13 ⁰⁰ hod.	Ing.O.Stupka s dcerou: Zahradní úpravy + roubování jehličnanů i listnáčů
5.2.2011	8 ³⁰ hod.	Ing. P.Hanzelka: Skalničky v přírodě i na zahradě
	13 ⁰⁰ hod.	Ing.M.Ezechel: Estetika zahradní a krajinné tvorby
5.3.2011	8 ³⁰ hod.	Ing. J.Stanzel: Fialky
	13 ⁰⁰ hod.	p. P.Lukáš (Olešná): Množení rostlin in vitro

Jarní setkání Hortiklubu se koná 19.3.2011 v 8³⁰ hod.:

přednáška Ing.M.Ezechel: Zajímavé, ale málo používané dřeviny

Všechny přednášky se konají v Krajinově posluchárně PŘF UK, Praha 2, Benátská 2.

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Listopadové aranžování bylo úplně jiné, zkoušely jsme ze šustí vytvořit andělíčky, akce se docela zdařila. Jen škoda, že jsme se nesešly v obvyklém počtu.

V roce 2011 je plánováno aranžování v následujících termínech: **15.března, 19.dubna, 25.října a 29.listopadu.**

Míša Lorková slíbila, že přijde mezi nás a tak doufám, že se nás sejde dost, aby Hortiklub nemusel naše akce dotovat.

J.Heřmánková

Zprávy z Hortiklubu

Upozornění hospodářky Hortiklubu

Od 1.12.2010 je změna e-mailové adresy.

Nová adresa: sykor.1@seznam.cz, telefonní číslo - pouze mobil 607 936 622.

H.Sýkorová – hospodářka

INFO

Program některých akcí Botanické zahrady v Troji v r. 2011

- 13.1.-10.3. Cyklus přednášek s promítáním vždy ve čtvrtek v 17³⁰ hod ve výst. místnosti
- 15.1. V. Květinový ples – Palác Žofín od 20hod.
- 15.1. - 27.2. Budky a krmítka
- 28.2. - 6.3. Geologická výstava
- 18.3.- 27.3. Hmatová výstava
- 1.4.- 30.4. Orchideje , Výstava o proutí
- 21.4. Tropičtí motýli
- 23.- 24.4. Velikonoční jarmark

Seznam akcí pořádaných Pražskou bonsajistickou společností v I.pololetí roku 2011

Leden	11.1.	V.Novák - Cesta za bonsajemi Jihoafrické republiky Zasedací místnost Úřadu městské části Prahy 1, Revoluční 5 od 17-19.00hod.
Únor	8.2.	J.Procházka - Se Sosnovcem po Japonsku – jiný pohled na Japonsko Zasedací místnost Úřadu městské části Prahy 1, Revoluční 5 od 17-19.00hod.
Březen	8.3.	V.Karafiát Seznámení s pěstiteli bonsají. Bonsajový stůl Zasedací místnost Úřadu městské části Prahy 1, Revoluční 5 od 17-19.00hod.
Duben	??	Libochovice – Jarní výstava bonsají
Květen	??	Mezinárodní výstava suiseki na zámku v Troji
Červen	6.-21.	Výstava bonsají PBS v BZ Na Slupi . Přesný termín a délka výstavy ještě není definitivně určena

Případné informace Jindřich Jelínek 723 564 113 jindrajel@volny.cz

Zajímavé webové stránky:

- www.botanika.nikde.cz botanické rozcestníky
- www.dendrologie.cz listnaté dřeviny (popisy, lokalizace dřevin, informace, slovníky
klíče, literatura, obrazový doprovod atd.)
- www.dendro.mojzisek.cz databáze okrasných druhů a kultivarů, množení okrasných
dřevin
- www.ubzcr.cz Unie botanických zahrad ČR

Uzávěrka Zpravodaje č.120 je 6.3.2011